

АНАЛИЗА СУДСКЕ ПРАКСЕ У ОДНОСУ НА КРИВИЧНА ДЕЛА СА КОРУПТИВНИМ ЕЛЕМЕНТОМ И УТИЦАЈ КОРУПЦИЈЕ НА ЕФИКАСНОСТ ПРАВОСУЂА

Ана-Марија Вит

Николина Живковић

Петра Павловић

Бранислав Чордић

Милутин Станић

Александар Сарић

Корупција у правосуђу

Стицање приватне користи злоупотребом овлашћења, која проистичу из чињенице да одређено лице заузима одређени положај или функцију у правосудним институцијама

Погрешна претпоставка да је корупција у правосуђу феномен новијег доба и да је присутна само у неразвијеним друштвима

Коруптивна кривична дела

1. Примање мита
2. Давање мита
3. Злоупотреба службеног положаја
4. Кршење закона од стране судије, јавног тужиоца и његовог заменика
5. Трговина утицајем

Примање мита

Члан 367 КЗ

Ако службено лице, непосредно или посредно, захтева или прими поклон или другу корист, или прими обећање поклона или друге користи за себе или другог, да у оквиру свог службеног овлашћења изврши службену радњу коју не би смело извршити, или не изврши службену радњу коју би морало извршити, за шта је запређена казна од 2 до 12 год затвора

Ако службено лице, непосредно или посредно, захтева или прими поклон или другу корист, или прими обећање поклона или друге користи за себе или другог, да у оквиру свог службеног овлашћења изврши службену радњу коју би морало извршити или да не изврши радњу коју не би смело ивршити, казниће се затвором од 2 до 8 година

Давање мита

Члан 368 КЗ

Ко службеном или другом лицу учини, понуди или обећа поклон или другу корист да службено лице у оквиру свог службеног овлашћења или у вези са својим службеним овлашћењем изврши службену радњу коју не би смело извршити, или да не изврши службену радњу коју би морало извршити или ко посредује при оваквом подмићивању службеног лица, казниће се затвором од 6 месеци до 5 година

Ко службеном или другом лицу учини, понуди или обећа поклон или другу корист да службено лице у оквиру свог службеног овлашћења или у вези са својим службеним овлашћењем изврши службену радњу коју би морало извршити или да не изврши службену радњу коју не би смело извршити или ко посредује при оваквом подмићивању, казниће се затвором до 3 године

Злоупотреба службеног положаја

Члан 359 КЗ

Службено лице које искоришћавањем свог службеног положаја или овлашћења, прекорачењем границе свог службеног овлашћења или невршењем своје службене дужности прибави себи или другом физичком или правном лицу какву корист, другом нанесе какву штету или теже повреди права другог, казниће се затвором од 6 месеци до 5 година

Кршење закона од стране судије, јавног тужиоца и његовог заменика

Члан 360 КЗ

Судија или судија поротник, јавни тужилац или његов заменик који у судском поступку у намери да другом прибави какву корист или да му нанесе какву штету, донесе незаконит акт или на други начин прекрши закон, казниће се затвором од 6 месеци до 5 година

Трговина утицајем

Члан 366 КЗ

Ко захтева или прими поклон или какву другу корист за себе или другог, непосредно или преко 3. лица, да коришћењем свог службеног или друштвеног положаја или стварног или претпостављеног утицаја, посредује да се изврши или не изврши нека службена радња

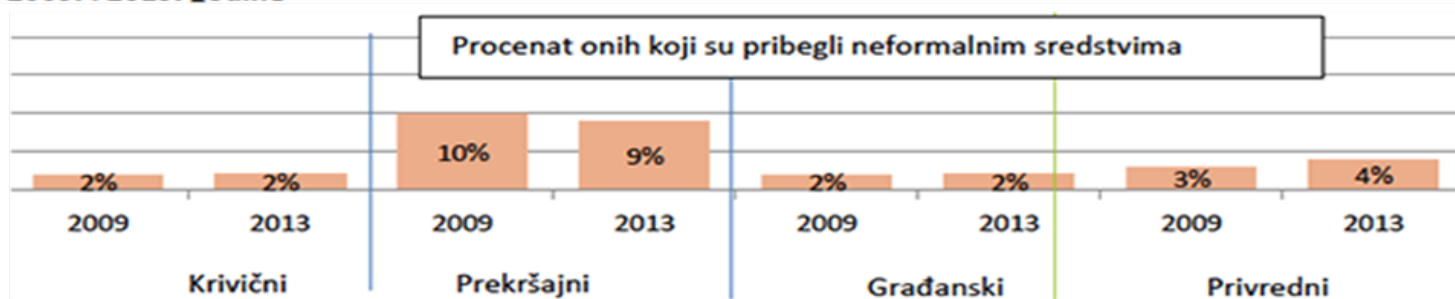
Ко другом непосредно или преко 3. лица обећа, понуди или да поклон или какву другу корист да коришћењем свог службеног или друштвеног положаја или стварног или претпостављеног утицаја, посредује да се изврши или не изврши нека службена радња

Ко користећи свој службени или друштвени положај или стварни и претпостављени утицај посредује да се изврши службена радња која се не би смела извршити или да се не изврши службена радња која би се морала извршити

Ко другом непосредно или преко 3. лица обећа, понуди или да поклон или какву другу корист да коришћењем свог службеног или друштвеног положаја или стварног или претпостављеног утицаја, посредује да се изврши службена радња која се не би смела извршити или да се не изврши службена радња која би се морала извршити

АНАЛИЗА КОРУПЦИЈЕ У ПРАВОСУЂУ

Slika 73: Korisnici suda koji navode korišćenje neformalnih sredstava za ubrzavanje svojih postupaka, 2009. i 2013. godine⁴³¹

У анкети о перцепцији правосуђа, 9% корисника суда у прекршајним предметима наводи Коруптивно понашање, у грађанским предметима 4%, а у кривичним 2%

10% корисника суда наводи да им је тражено мито, од којих 90% наводи да је то било индиректно.

66% испитаника наводи да су подмитили некога у судској администрацији, док су 17% подмитили неког другог
Подмићивање судског особља је чешће него подмићивање судија.

ДАВАЊЕ ПОКЛОНА ЈЕ
УОБИЧАЈЕНА ПРАКСА

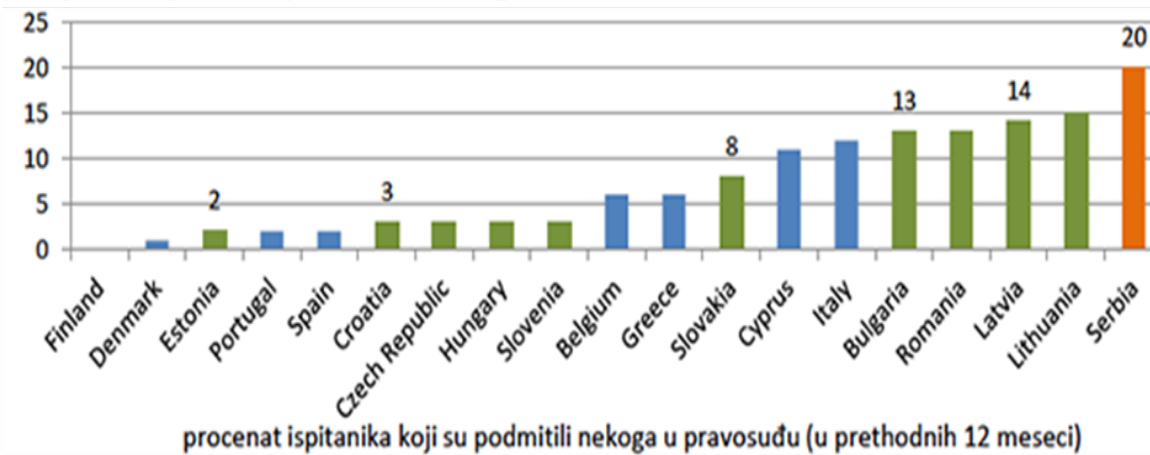
АГЕНЦИЈА ЗА БОРБУ
ПРОТИВ КОРУПЦИЈЕ
НАВОДИ ДА ЈЕ 22%
КОРИСНИКА ДАВАЛО
ПОКЛОНЕ НАЈМАЊЕ
ЈЕДНОМ

ЈАК УТИЦАЈ ИЗВРШНЕ
ВЛАСТИ

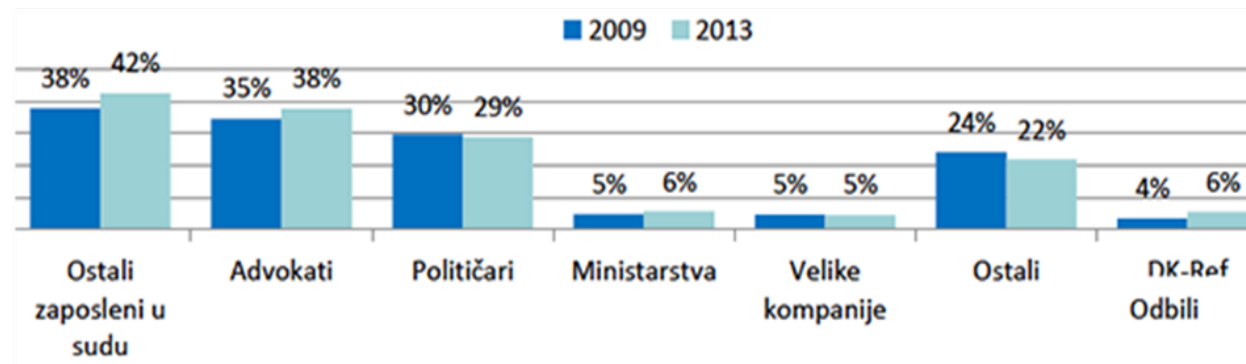
МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ
ПОДБАЦИЛО У
ДОНОШЕЊУ АКЦИОНИХ
ПЛАНОВА

80% ГРАЂАНА НЕ ВЕРУЈЕ
ДА ЈЕ ПРАВОСУЂЕ
НЕЗАВИСНО ОД
ПОЛИТИКЕ И ДРУГИХ
ИНТЕРЕСНИХ УТИЦАЈА

Slika 74: Globalni barometar korupcije Transparency International, procenat ispitanika koji navode davanje mita u pravosuđu, EU i EU 11, 2014. godine⁴³⁶

Slika 75: Procenat sudija koje navode da su sledeći izvori pokušali da pribegnu nezakonitim sredstvima kako bi uticali na njihov rad, 2013⁴³⁹

КАНАЛИ КОРУПЦИЈЕ

- Полиција
 - Прва карика у “ланцу” кривичног поступка
- Судска администрација
 - Умеравање предмета
 - Манипулисање документима
- Адвокати
 - Посредовање
- Вештаци
 - Доношење тражених вештачења
- Тужиоци
 - Селективно гоњење и одустанци од гоњења
- Судије
 - Доношење тражених одлука
 - Утицај на друге судије
 - Умеравање предмета (председници)

ВРСТЕ ОСТВАРЕНЕ КОРИСТИ

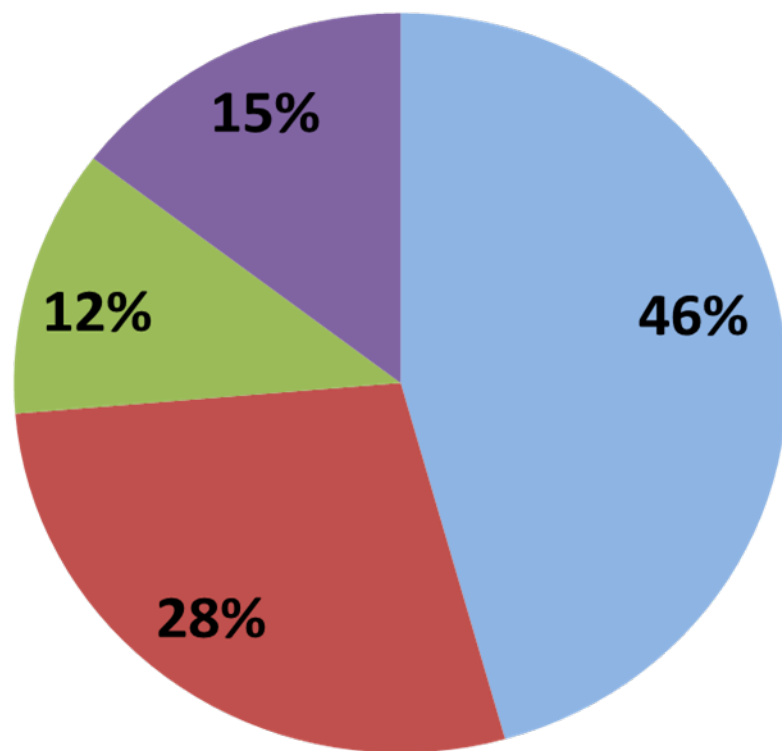
- Новац
- Друге материјалне вредности (стан, кола, уметничке слике, путовања...)
- Обећање напредовања у служби
- Запошљавање сродника, повољно решавање других поступака
- Неоткривање ранијих злоупотреба

Пример случаја судије Основног суда

Најчешћи узроци мита

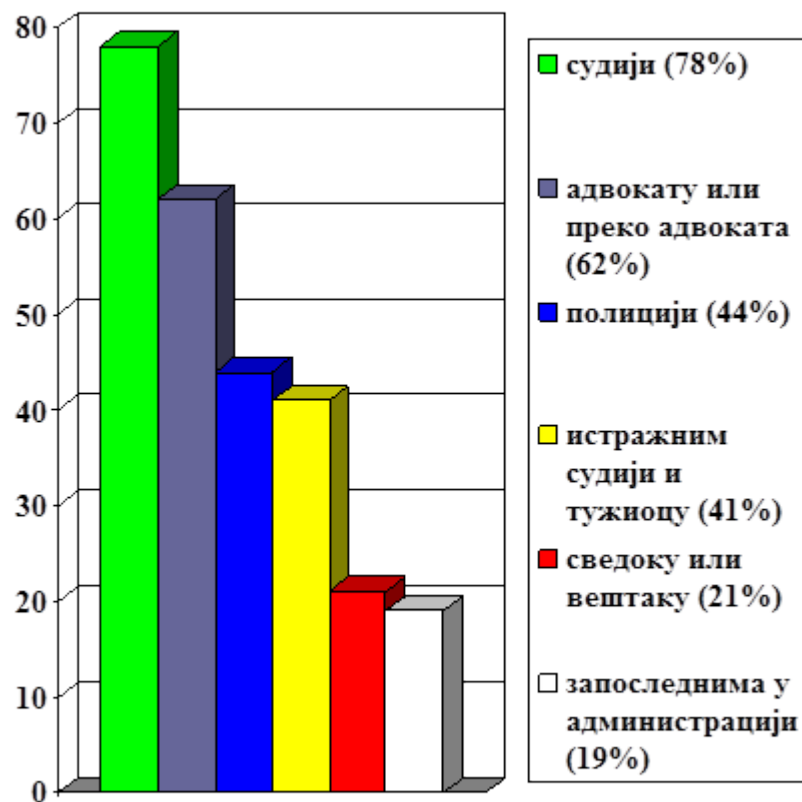
■ "да бих убрзао ствар"/The bribe was paid to speed things up

■ "поклон"/As a gift, gratitude

■ "да бих добио услугу повољније"/To get a cheaper service

■ То је био једини начин да добијем услугу/ It was the only way to obtain a service

Схватање испитаника о томе коме је потребно дати мито

Убедљиво највећи број сматра да се мито даје директно, на врху “правосудне пирамиде”

Очигледна повезаност уверења, са схватањима у погледу степена утицаја у правосуђу

Коруптивна кривична дела у судској пракси

- ▶ Према статистици Министарства правде Републике Србије најзаступљеније коруптивно кривично дело у нашој правној пракси (у 2022.години) је кривично дело Злоупотреба службеног положаја (члан 359.)
- ▶ У ближој прошлости Републике Србије неколицина процеса покренутих услед кривичних дела из корпуса коруптивних кривичних дела доспела су у жижу јавности

Случај Кнежевић

- ▶ Горан Кнежевић је бивши градоначелник Зрењанина (2004-2008;2012),министар пољопривреде,шумарства и водопривреде (2012-2013) и министар привреде (2016-2020)
- ▶ Октобра 2008. ухапшен је због сумње да је злоупотребио службени положај,примао и давао мито
- ▶ Тадашњи министар унутрашњих послова Ивица Дачић изјавио је да је хапшење Кнежевића повезано са борбом против грађевинске мафије
- ▶ 23.априла 2009. СГ Зрењанина га је сменила са функције градоначелника
- ▶ Кнежевић је у притвору провео 13 месеци након чега је пуштен да се брани са слободе
- ▶ 2012. године победио је на локалним изборима у Зрењанину и поново изабран за градоначелника,на то место убрзо је поднео оставку како би преузео место министра пољопривреде,шумарства и водопривреде у Влади Ивице Дачића
- ▶ Специјални суд у Београду је 1.новембра 2013. Кнежевића и 18 окривљених ослободило оптужби

Случај Санадер

- ▶ Иво Санадер је бивши председник Владе Републике Хрватске (2003-2009)
- ▶ Име у аферама почиње да му се појављује 2006. око приватизације фармацеутске куће „Пива”
- ▶ 2007. „Национал” терети Санадера да је током 90тих година Санадер у Аустрији добио мито у износу од 800 хиљада марака
- ▶ Након избора 2007. Санадер поново успева да формира већину али на место премијера подноси оставку 2009.
- ▶ 9.децембра 2010. медији објављују да је Државно тужилаштво Републике Хрватске тражило укидање посланичког имунитета Санадеру ради покретања поступка
- ▶ 11.децембра 2010. Санадер бива ухапшен у Аустрији
- ▶ Хрватској је изручен 18.јула 2011.
- ▶ Против њега је током наредног периода подигнуто пет оптужница
- ▶ Првостепеном пресудом осуђен је на 10 година затвора за аферу Хипо и ИНА-МОЛ,
- ▶ Врховни суд Хрватске је 2014.године смањив казну на 8 ½ година затвора, међутим 2015. године је Уставни суд Хрватске оборио пресуду због грешака у поступку те је Санадер пуштен из затвора након одслужених пет година. По предмету ИНА-МОЛ је у новом поступку 2020. осуђен на 6 година затвора док је за случај ХЕП ослобођен
- ▶ 2017.године је за аферу „Планинска” осуђен на првобитно на четири ипо године а након поступка пред Врховним судом на 6 година
- ▶ 2020. година због учешћа у афери „Фими” осуђен је на 8 година затвора, Врховни суд је казну смањив на 7 година
- ▶ Ванрсаправно веће Жупанијског суда у Загребу је 2023. донело неправоснажну одлуку по којој ће Санадер у затвору морати да проведе 18 година и осам месеци одбрана је на ту одлуку најавила жалбу

Случај Михаља Кертеса

- ▶ Михаљ Кертес је током 90тих година био дугогодишњи директор Савезне управе царина и блиски сарадник председника СРЈ Слободана Милошевића
- ▶ Његов мандат обележили су непотизам и корупција
- ▶ Учествовао је у бројним аферама међутим највећа од њих је афера новац са Кипра где је 2007.оптужен да је злоупотребом положаја учествовао у проневери државног новца
- ▶ Ослобођен је 2014.
- ▶ 2003.године против Кертеса и још неколицине оптужених покренут је поступак због злоупотребе службеног положаја,подстрекавања на злоупотребу приликом доделе државне некретнине у Београду током деведесетих година
- ▶ Виши суд у Београду је 2018. Кертеса и још два лица ослободио првостепеном пресудом

Случај Николе Груевског

- ▶ Никола Груевски је македонски политичар који је у периоду 2006-2016 обављао функцију председника Владе Северне Македоније
- ▶ Период његове владавине перципиран је као период урушавања демократских институција док је сам Груевски неретко био довођен у везу са коруптивним аферама о чему су говорили не само македонски већ и светски медији. „Вашингтон пост” га је 2011. окарактерисао као „корумпираног моћног популисту који се обрачунава са независним медијима”
- ▶ Европска унија га је у својим извештајима критиковала због погоршања слободе медија, независног судства и политичког дијалога
- ▶ 2018. Груевски је осуђен на 2 године затвора због злоупотребе службеног положаја у афери „Тенк”
- ▶ У тренутку када је требао да се јави на издржавање казне Груевски је отишао у Мађарску где су му власти пружиле политички азил и одбиле да га изруче Северној Македонији
- ▶ Априла 2022. Груевски је осуђен на 7 година затвора због проневере 1.3 милиона еура намењеног за финансирање његове партије те га уместо тога користио за прибављање некретнина и грађевинског земљишта које му је суд запленио
- ▶ Истог месеца Груевски је због умешаности у коруптивне афере додан на „црну листу” САДА

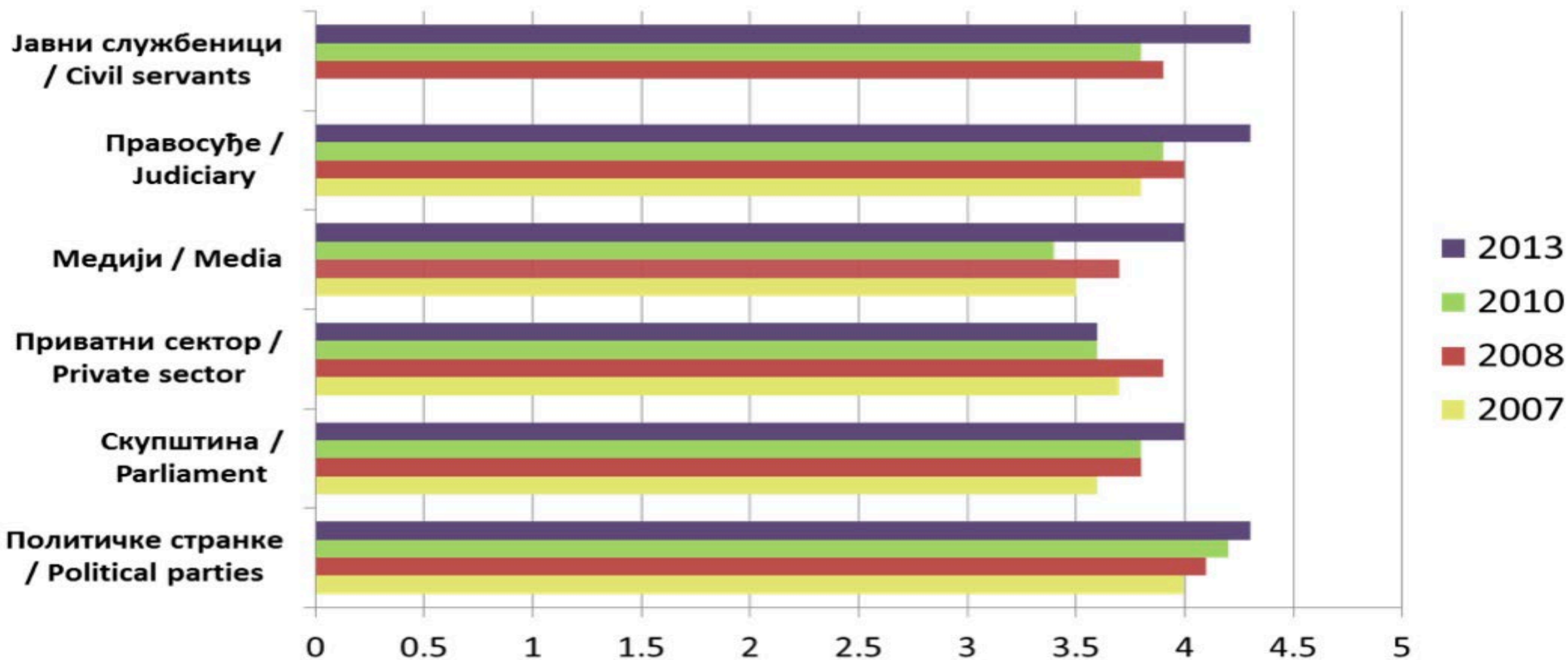
Перцепција грађана о корупцији у правосуђу

- *Правосуђе је међу системима власти о којима влада најлошија слика у јавности.*
- *Поверење грађана Србије у судове у последње две деценије је на јако ниском нивоу.*
- *Различити узроци*

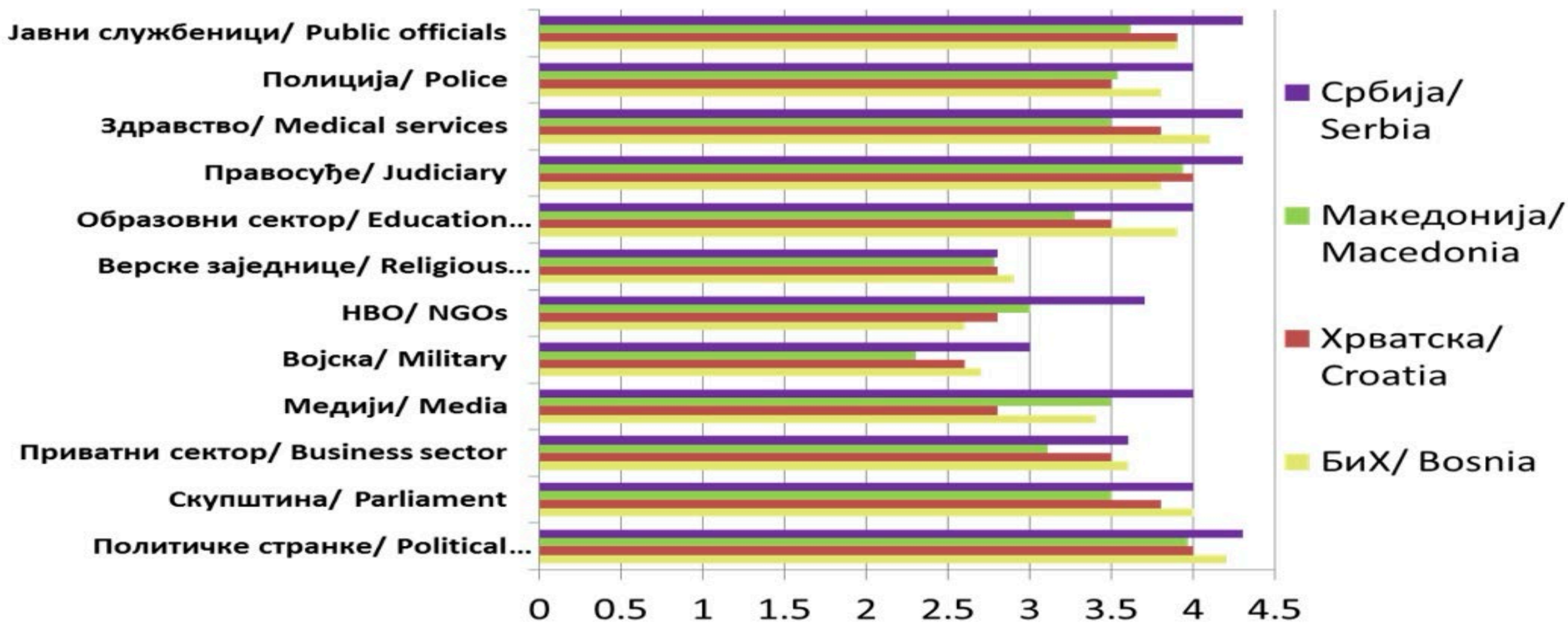
- *Током деведесетих година прошлог века политика је имала значајан уплив у рад правосуђа.*
- *Правосуђе је учествовало у изборним крађама и поступцима вођеним против противника тадашњег режима.*
- *Општи утисак је био да судови служе режиму, а не грађанима.*
- *Утицај других грана власти на правосуђе није био једини проблем.*

- *Добар део квалитетног кадра је истеран, док је добар део самовољно напустио правосуђе.*
- *Такође постоји низ других разлога овако лоше слике: неефикасност и преоптерећеност судова, неспособљеност постојећих и нових кадрова, неадекватан уставни и законски положај судија и судова, застарели модели рада...*
- *Укратко, у очима јавности судови не поступају независно, неефикасни су и неједнако штите права грађана. Што се приписује значајном нивоу корумпираности ове гране.*

Утисак грађана о корумпираности (просечна оцена) истраживање Transparency International)

Утисак грађана о корупцији - упоредни приказ у региону

Узроци негативне слике у јавности:

- ▶ *Неупућеност грађана у правосудни систем*
- ▶ *Нетачна и субјективна тумачења услед незадовољства*
- ▶ *Погрешна лична искуства*
- ▶ *Изузетно лоша слика у медијима*

Реалне димензије корупције у правосуђу

- *Правосуђе је кључна карика у сузбијању корупције и управо због тога је неопходно поверење грађана у легитимитет рада правосудних институција.*
- *Доступни подаци о броју кривичних поступака и осуђујућих пресуда за коруптивна кривична дела почињена од стране носилаца правосудних функција не говоре у прилог виђењу о распрострањености корупције у правосуђу.*
- *С друге стране, став већег дела популације је да је корупција широко распрострањена у правосуђу.*
- *Неоспорно је да судови, услед свог поља деловања могу бити подложни корупцији.*

- *Међутим, имајући у виду отежавајуће факторе, у смислу ограничења статичких података којима судови и тужилаштва располажу, одсуство или нефункционисање механизма ране детекције проблема и лимитирану транспарентност поступања ових органа. Тешко је поуздано утврдити стваран опсег проблема и његове узроке.*

Последице корупције

- ▶ - Непостојање владавине права (“правда” за повлашћене, примењивање „двоструких аршина“)
- ▶ - Даље јачање криминала
- ▶ - Слабљење угледа земље
- ▶ - Економско пропадање
- ▶ - Одлазак квалитетних кадрова
- ▶ - Даље пропадање правосуђа

Шта се (не) предузима?

- - Мали број откривених случајева (процесуираних још мање, правноснажно осуђених најмање)
 - ▶ - Незаинтересованост судске власти да гони „кориснике“
 - ▶ - Немогућност судске власти да гони „кориснике“ услед недостатка кадра или незнања
 - ▶ - Недовољно ефикасан законски оквир
 - ▶ - Непостојање Националне стратегије за борбу против корупције

Шта је потребно предузети?

- ▶ - Донети ефикасније (јасније и конкретније) законе
- ▶ - Повећати транспарентност рада
- ▶ - Побољшати материјалне услове
- ▶ - Установити ситем утврђивања одговорности судија и тужилаца
- ▶ - Створити кодекс понашања
- ▶ - Унапредити знања тужилаца и судија у вези са привредним пословањем
- ▶ - Ојачати однос тужилаштво-полиција

Шта је потребно предузети?

- ▶ - Подстаћи људе да пријављују дела корупције и указују на њену опасност и спречити поступке одмазде над њима
- ▶ - Подизати свест о важности правосуђа
- ▶ - Усађивати, од малих ногу, вредности које осуђују било који вид корупције

**BE HONEST,
KEEP SMART,
SAY NO TO
CORRUPTION**

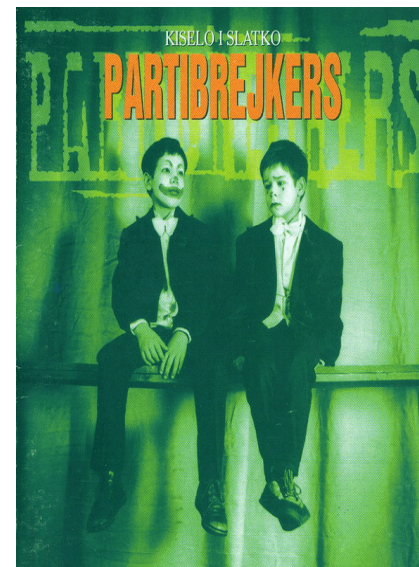
Препорука за новогодишње празнике

„Ђавољи адвокат“

„Деца зла“

„Хоћу да знам“ -
Партибрејкерси